Број 187. У Новом Саду, у четвртак 24. августа 1900. Год. XXXV.

„Застава“ излази: сваки дан осим понедељника и дана за свецем

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

„Демонстрација“ у Сарајеву.

Из Сарајева добисмо допис, о демонстрацији која се догодила у Сарајеву, кад су мухамеданци хтели да прославе 25-годишњицу ступања на престо, султана Абдул Хамида II. Како је свагдањи султан уједно калиф, верска поглавица мухамеданаца, то је истога дана била и 25-годишњица његовог верског поглаварства.

Калајева влада, није то могла да отрпи. Дошло је до полиције, жандара и војника и лако је могло бити да падне многа крв.

Ко је крив? По берлинском уговору је султан у истини суверен Босне и Херцеговине. И излази питање: Има ли ко права, да закрати народу да прослави свог суверена? И у колико је султан црквена поглавица мухамеданаца у Босни и Херцеговини, има ли ко права да им закрати прославу и с те стране?

Формално и законо би био положај султана у Босни и Херцеговини чист. Али фактично видимо, да земаљска влада има о том положају сасвим друге назоре.

Закон и схваћање земаљске власти дођоше у опреку. Коме горе но народу? Јер он треба да се управља по закону, а мора да се управља и према захтеву — власти.

Сарајевски и остали Калајеви листови ћуте, као да није ништа ни било. А штета! Треба ово питање да се расчисти, да народ зна на чему је, јер из оваког стања могу најпре да ничу немиле последице.

А сад саопштавамо допис из Сарајева који нам је стигао у тој ствари:

Сарајево, 20. августа.

Има већ више дана, како се мухамеданци по Босни и Херцеговини спремаху, да прославе двадесетпетогодишњицу ступања на пријесто султана Абдул-Хамида II., који је уједно вјерски поглавар и суверен окупираних земаља. Земаљска власт и полиција им у томе није све до задњег часа сметала, премда је та власт морала знати за припреме, јер се све јавно радило. Тек кад су сви мухамедански дућани били искићени кандилима, фењерима, сликама султана, турским грбовима, неки дућани су били урешени ћилимима, серџадама, а понеки и најскупоценијом златном и свиленом робом. Кад је то све било готово, умијешала се полиција, да ову славу спријечи. Мухамеданци су то схватили тако, да им пријече у вршењу њихове вјерске дужности, коју су према султану као према калифи свијех мусломана дужни. То је било 19. тек. мес. тек у 5 сати по подне.

На све стране су стражари ишли и заповиједали, да се скидају фењери и друге разне декорације као и слике султанове.

Мухамеданци обично стражарима одговараху: „Да ћемо их скидати, неби их ни метали. Ви их сами скините, ако имате наредбу!“ Кад на овај начин није ишло, дошао је сам комесар полиције са десетак стражара, те је опет натјеривао свијет да скида фењере, али и то би без успјеха. Кад је пак сам почео скидати, настаде трка народа по улицама, каква се не памти.

Међу тим се спустио мрак и дућанџије упалише фењере, кандила и свјећице, те је један дио вароши био освијетљен као никада доселе. По свој периферији Сарајева гдје мухамеданци станују, разсвијетлише се прозори. Народ се најмирније понашао, те није чак нигдје било ни овација мухамеданском калифи, султану. Земаљска власт није никако могла мирно да гледа ово осветлење те употреби војничку силу да сваку манифестацију осујети. Прије него што је војска ступила у акцију, власт је довела ватрогасце, који су са штрцаљкама многе фењере покидали и погасили, којом је приликом пропао многоме трговцу многи мал, и којом су приликом многе слике султанове у блато строваљене. Штрцаљкама су се служили да свијет растерају, али им то не испаде за руком јер се свијет баш на томе мјесту на Баш чаршији толико нагомилао, да је до самих ватрогасаца дошао. Што на Баш-чаршији, што по Сарачима се било скупило око 5—6000 људи. Ова маса свијета је мирно шетала турским крајем вароши не показујући ни најмање воље да и за кога или противу кога демонстрира. Ако је било какве демонстрације то је била демонстрација шутњом — мртвом тишином.

Међу тим се војска под вођством капетана и сва сарајевска полиција и жандармерија почела скупљати да растјера ове мирне манифестанте. Народ стоји с једне стране, полиција помијешана са жандармеријом и војском с друге стране. На једанпут се у сред највеће тишине зачу узвик: „Јуриш!“ „Напријед“! „Јуриш“!

Са исуканим сабљама стражари пјешаци и коњаници, жандарми с пушком „пред прси“ и натакнутим бајонетом а у сред њих часник, који управља „јуришем“, јуре напријед; пред њима се народ увија, бјесни, пада, ни једне једине ријечи не проговори. Мухамеданци су веровали, да хоће да их изазову, те не отворише ни уста. Оваки јуриши су се понављали махом на Баш чаршији. Кад су јуришајући жандари стизали од дућана до дућана, приморавали су дућанџије да својевољно погасе свјетиљке и одмах дућане затворе. Ако је ипак било кога, који се ни овој сили не поклони, то су му сами дућан затворили. Ово затварање дућана трајало је само 15—20 минута, јер се дало на посао 200 војника, жандарма око 80 и сва сарајевска полиција. Око пола 8 сати у вечер је био турски крај вароши силом оружја затворен.

Ово је први пут, да се је чаршија на овај начин затворила. Људи су се разишли кућама суморна лица, не проговоривши никоме не једне. Жандарми, полиција и војска, кад позатвараше чаршију, разишли су се по мухамеданским сокацима, да и тамо „ред и мир“ успоставе и да и тамо потрну све свјетиљке. Грађанство града Сарајева је синоћну ноћ провело у највећој паници, изгледало је као да је опсадно или ратно стање. У народ су се пуштали гласови, да су Турци са ножевима ударили на стражаре, премда је од тога само то истина, да је неко из гомиле ударио једнога стражара лако по глави. Колико ли је међутим при оним јуришима у стисци озлијеђено људи, колико ли је оборено дјеце, колико ли их је позатварано (око 60. Пр. ур. „Заставе“), неда се још лако казати.

Ноћ је за тим прошла сасма мирно, само су одјељења војске и жандармерије крстарили непрестано по турским улицама.

Очевидац.

Нови Сад, 23. августа.

Бугарско-румунски спор. Из Букурешта стижу вести, које су веома озбиљне. По тим вестима добила је румунска поли-

ПОДЛИСТАК

НАУЧНО ПИСМО.

Кад је 1877. године стигао глас из Америке у Европу, да је млади Американац Едисон пронашао прибор, у којем може да се задржи глас човека који говори или пева, поникла беше у свију су ња у истинитост тога гласа. Све је мислило, да је тај глас једна од оних америчких патака, што их америчка штампа тако често пушта у свет. . . Кад су изишли први описи устројства тог новог »чуда«, сви умнији људи беху сагласни, да је начело добро, али да је од принципа до његова остварења — читава пропаст. Принцип беше просто изложен и мисао беше појмљива. Но опет је већина, читајући тај опис, сумњиво махала главом, мање сумњајући у хватање звукова, а више у њихово враћање (репродуцирање).

У сваком случају су у Европи с највећим нестрпљењем очекивали остварење Едисонова »чуда«. И »чудо« се појавило. . Живо се сећамо првих Едисонових фонографа... Беше то нешто веома неотесано. Тако н. пр. чуло се по нешто, кад би се у фонограф викале фразе као ова: Вечерррас је била парррада гренадирррпрскога ескадрррона. Тада би се чуло од прилике ово: Еерррра и-и и арррра еарррроа... Публика беше веома разочарана. Међу тим људи посвећени знали су, да је главна задаћа решена у принципу јер се успешно хватају звуци, а да сад треба усавршити појединости. Већ тај посве неусавршени прибор показао је, да је Едисон на праву путу, и да је решено питање о хватању звукова и репродуковању њихову, и ако у веома примитивном облику. Наскоро донеше новине, да Едисон усавршава свој умотвор, и да дотле неће пустити у свет нове фонографе, док не отклони све недостатке њихове. И доиста прође прилично дуго време, а о фонографу ни гласа ни трага.

— Едисон у тишини усавршава фонограф у свом кабинету. Тако су писале америчке новине. И у самој ствари, након неколико година после првих вести о фонографу чуло се, да ће један од агената Едисонових за кратко време доћи у Европу да демонстрира у корист новог фонографа, који је веома усавршио сам Едисон. Поново почеше говорити о фонографу, и сви поново с нестрпљењем очекиваше ново издање Едисонова проналаска. Нови фонограф доспе, најзад, у Европу. Чинили се покушаји и ови изазваше опште дивљење. Нови прибор издавао је сваку реч, сваки музикални глас, читаве музикалне производе, па чак и усклике публике, пљескање рукама, знаке одобравања и све друго.

Једини недостатак новог прибора беше, што није издавао довољно јасне звуке, но су се ови морали слушати на слушалицама. Осим тога и сам тембр звука био је измењен: звуци беху као оно кроз нос произведени. Најзад, последњи недостатак беше, што прибор беше веома скуп, те недоступан за сиромашније људе. Агент Едисонов је објавио, да нови фонограф стаје око 2000 фор. Но без обзира на ове недостатке, видело се, да прибор у новом издању може бити у многоме од неоцењиве услуге за науку и човечанство. Тако је, н. пр., агент Едисонов говорио, да је америчка влада намерна да примени фонограф на поштама, где би се место писама предавали фонограми, те би тако неписмена индијанска племена могла да уживају корист од поштанског саобраћаја. Је ли тај план изведен, или је он био само плод фантазије самог Едисона или његова агента — не могу рећи, али се по речма овог последњег намеравало уредити фонографску пошту овако: На месну пошту дође, рецимо, Индијанац и казује на свом језику, којег нико не зна, писмо у фонограф Кад се сврши казивање, поштански чиновник скине цилиндар, на којем су написане иглом речи Индијанца, метне га у згодно сандуче, прилепи на сандуче марку, напише адресу и пошље куд треба. Кад сандуче стигне, поштар извести адресата и позове га да дође на пошту. Кад адресат

ција у рукама непобитне доказе, да је бугарски-мађедонски одбор радио на томе, да се ове године убије румунски краљ, јер им је он на сметњи. То шифрирано писмо које је у рукама румунске полиције гласи:

Марку Босникову
нашем агенту
у Букурешту.

У име Сарафова и име отачбине наређујемо!

Ја Сарафов председник бугарско македонског комитета наређујем Марку Бошњакову, да убије румунског краља. Да би наша отачбина напредовала, да би ослободили Мацедонију и дринопољски вилајет од турског ропства, краљ Карл треба да умре. Краљ се врло лако може убити за време, кад се сам шета. И ако ти Марко Бошњакове извршиш ово дело, бићеш уврштен међу свеце наше отачбине.

Софија 9. априла 1900.

Борис Сарафов с. р.

Трифанов и Богданов, чланови бугарско-мађедонског одбора, који су у рукама румунске полиције, признали су, да је то писмо од Сарафова и да је и њима говорио да се румунски краљ мора убити, и ако нико то неће, онда ће га убити он сам, Сарафов. — Затворен је у Румунији и зет Сарафовљев Дамјанов, који је наручивао 1.200 пушака у Румунији за мађедонски комитет.

У Румунији су ове вести изазвале велику узбуђеност. Говори се, да ће Румунија морати заратити с Бугарском, јер Бугарска није у стању ништа да предузме против Сарафова, јер је уз Сарафова цео бугарски народ, а нарочито интелигенција свештеници, учитељи и војска.

Бугарска утврђује своја дунавска утврђења. Румунија не чини још ништа, али се она хвали да може за 24 сата да концентрише 140—200.000 војске где хоће. Као што се види стање је веома заплетено.

Рат између Кине и удружених сила.

Савезници још никако да се реше, коме царству да се приволу: Да ли да се придруже Русији или да остану у Пекингу и раде даље на своју руку. Но, енглеска и немачка штампа не могу ово Русији да опросте и нападају је све жешће и жешће. Отворено је криве издајом и преваром, и пребацују јој, да је једино из себичних намера учинила ово. Позивају друге силе, да остану у Пекингу и раде и без Русије, јер буду ли се и они повукли, тешко онда странцима и хришћанима у Кини. — Само строга и ексемпларна казна створиће реда и мира у Кини и осигурати то и за будуће. Но, од све ове вике, као да ће бити слабе вајде. Америка је изјавила да неће да квари слогу, али ако само једна сила повуче своју војску из Пекинга, онда ће и она одмах то исто учинити. А јако се тврди, да ће и Јапан урадити тако исто. И зато се добацује Русији, да је она за леђи савезника склопила прво споразум са Америком и Јапаном, и онда тек ово учинила. Но одмах за тим гледе да изазову суревњивост међу Русијом и Јапаном, и указују како Русија хоће у Кореу. И докле се води у јавном мнењу оштра борба дотле се са запетошћу очекује, шта ће силе одговорити на руско-амерички предлог.

Рат између Енглеске и Транзвала

Енглески извештаји гуде и опет о скором, врло скором закључку рата. Није ово првина да Енглези то чине, а изгледа да ће им Бури дати прилике још, да им се ово наговешћење неиспуни тако брзо, већ шта више, да га још који пут поновe. Кад је енглеска војска ушла у Блемфонтен, онда су већ у Лондону знали, да су Бурима дани избројани. Но од тога доба прође доста времена. Енглези уђоше за тим у Јоханесбург па чак и у Преторију, и ипак још се не испуни енглеско надање, нити се Бури предадоше. Ето и сада после једне Пирове победе код Белфаста, Енглези и опет наговешћују крај рату. Но баш кад то чине стижу вести са бојишта које сведоче сасвим противно од овога и које јасно наговешћују, да се Енглези у овоме своме надању и опет преваришe.

329 дана је протекло од почетка рата. И за тих 329 дана поносна енглеска убојна застава претрпела је многи срамни пораз, а огромна војска енглеска многи осетни удар и то увек од бројно слабијег непријатеља од шаке бурских сељака. И за тих 329 дана крваве борбе изгубила је силна и многобројна енглеска војска далеко више људи, но што има Бура способних да носе оружје. А колико ли је енглеских војника пало од напора и заразне боље. Та сви њени шпитаљи у јужној Африци препуни су болесних и рањених, а енглеске лађе превозе рањенике своје непрестано у Европу. Ни један рат ваљада не беше по Енглеску скупљи ни у новцу ни у крви, када је војевала против далеко многобројнијег и моћнијег кој ег племена, не жели овај рат са шаком бурских горштака. И по све је онда разумљиво што силна и моћна Енглеска у грозничаву узбуђењу чека, да овај рат сврши.

Но још је нешто по среди, што енглеску владу љуто пече. На прагу су избори за енглески сабор, и ко зна како ће ови избори испасти, ако рат у јужној Африци не буде до 1. новембра готов. Буду ли се Бури дотле још одржали, по енглеску владу наступиће врло тешке прилике. Но Енглеску пече још нешто. У Кини се ено већ лепи споразум разбио. Шта више прети опасност, да ће се тамо развити врло озбиљни заплети, па можда још и нешто више, међу досадањим савезницима. Енглеској ће онда врло лако затребати њена војска, а главно језгро њене војске још је увек у јужној Африци. Све ово гони Енглеску да у јужној Африци што пре свршава, ако неће да прође тамо горе но икад што је другде прошла.

Генерал Робертс издао је истина звучну прокламацију, којом анектира Транзвал. Но каква значења може да има та прокламација до год живе бурски соколови, који тако дивно бране слободу своју, о томе није потребе ни говорити.

Најновије вести са бојишта гласе:

Лондон. Из Мазеруа јављају: Непријатељ је опколео Ледибран. Посада у њему спалила је сав прибор да неби овај пао у руке непријатељу, ако непријатељ уђе у варош. Стање посаде је врло судбоносно. Хунтер је пожурио што је брже могао Ледибранду у помоћ.

Капштат. И на северу и на западу Преторије води се жива борба. Плумер се по други пут сукобио са Бурима и запленио је 100 пушака. Бури су покушали да разоре водоводе код Јоханесбурга, но генерал Харт их је потиснуо. Непријатељ се снажно одупро продирању енглеске колонијалне војске, која иде од Церуста према Кригерсдорпу.

Преторија. 500 Бура ослободили су све своје заробљене другове у Клипривијеру и снабдели су их оружјем.

Преторија. Енглеске власти затворили су сво мушко грађанство у Родерфорту, јер се сумња на њих да су помогли бурским војницима да разоре жељезничку пругу између Кригерсдорпа и Јоханесбурга.

Политички преглед.

Законски предлог о инвестицији. Угарска влада спремила је законски предлог о најважнијим државним инвестицијама. Овај законски предлог садржи у себи све оне веће новчане потребе, које су неопходне за министра финансија, привреде, просвете и трговине. Предлог ће се расправљати у министарском савету ових дана, а пред сабор ће се изнети на јесен.

Народни збор. Из Прага јављају, да је тамо био у прошлу недељу велики народни збор, на којем је било преко петнаест хиљада Чеха. Др. Грегр је држао говор и одобравао опструкцију Младо Чеха. Било је до шездесет жандара на збору, али је ред био узорит, те жандари не имадоше повода да се умешају.

Ручно писмо руског цара, које је писао председнику француске републике Лубе у, кад му је послао орден св. Ане, изазвао је велику пажњу у политичком свету. И ако руски цар жали, што не може да посети изложбу, он говори у том писму о потпуно постигнутом споразуму између Русије и Француске. Француски листови се јако радују томе пријатељском писму и веле, да је споразум између Француске и Русије у овај мах јачи и срдачнији но икада, и да почива на најтврђој основи. Оваке изјаве с обе стране, добро су дошле Русији баш у овом тренутку, кад се многе велесиле кр'ају и ломе у ствари Кине и руског предлога.

дође, даду му сандуче с фонограмом. Он пређе у другу собу где је фонограф. Чиновник метне фонограм у фонограф, навије прибор да ради и адресат добија извешће у живим речима. Даље су, како вели агент, многе управе завеле фонограф, те сваки радник долази у фонографски кабинет и гледа, има ли за њега фонограм, те ако има он га узме, метне у фонограф и слуша наредбу а не смета свом старешини у послу, нити овај троши време у празним разговорима.

Осим тога, Едисон је обратио своју пажњу и на то, да фонограф временом укаже своју услугу и при изучавању језика и наречја таквих племена и народа, чији језици нису могли бити до сад изучени, јер су веома мало распрострањени и т. д. Најзад је постигнута могућност, да се за потомства сачувају речи знаменитих говорника, државника, учењака, уметника и других. Речју, открила се веома широка перспектива: Беше већ неопходно потребно, да се прибор преудеси, да не буде тако рећи одвећ нежан, но да би се из њега чули много јачи звуци и да би се сваки записани фонограм понављати могао по вољи без уштрба за јасност произведених звукова, што се од Едисонова фонографа није могло очекивати, јер су се после сваке употребе фонограма штетили цилиндри, који су били од масе, мекане као восак. Та задаћа је испуњена данас с једне стране самим Едисоном, који је пустио у свет свој нови фонограф, а с друге — Берлинером, који је изумео прибор, који се веома распростро у последње време. Овај прибор се зове »грамофон« и то је доиста усавршенији Едисонов фонограф, а поглавито стога, што грамофон издаје веома јасно звуке и тачније и много је удешенији прибор, од преудешеног Едисонова фонографа. Грамофон је у принципу то што и фонограф, с том разликом само, што су у њему замењени Едисонови цилиндри круговима, који су начињени од веома тврдог рожног каучука, тако, да се на тим круговима без приметне измене може фонограф много пута употребити. Сила пак звука је у грамотона, таква, да се звук може чути у врло великој соби, у дворници за концертирање и т. д.

У данашње време распрострањени грамофони су прибори за слушање, а не за записивање, стога је њихова примена већма ограничена, него примена фонографа. Записивање на грамофонима везано је с тешкоћама у колико треба посебна примена метала.

Но грамофон даје врло јаке звукове, али су врло јаки и побочни звуци, што постају од трења игле о плочу. Зато је грамофон од непријатна утиска, особито док још ухо није привикло на његове звуке. Али временом тај непријатни утисак ослаби, јер ухо привикнуто на побочне звуке, престане да их слуша или боље рећи, слушалац престане обраћати своју пажњу тим споредним звуцима. Међу тим сам проналазач грамофона, као и други људи, труде се, да се одстране ти побочни звуци. Хоће ли им то поћи за руком, не може се рећи за извесно. Али шта све данас не може да буде?

Али нови фонограф Едисонов, или како га сад зову »графофон«, сасвим је слободан од тог побочног шума, а по сили, којом издаје звуке, превазилази грамофон. И ако пође за руком, да се у Едисонову прибору записују звуци на чврстим цилиндрима, какве су плоче у Берлинерова грамофона, онда ће тешко имати шта да се замери Едисонову графофону.

Остаје нам још жеља, да се Едисонов графофон преудеси јер садашњи стаје око 400 форината, а сваки цилиндар са записком на себи стаје око 13—15 ф. У таквим приликама, дабогме, тешко да ће се јаче распространити.

По руском З. В.

Вести из Србије.

Преокрет у Србији. Већ од неколико недеља је издата ловинка од пријатеља раскраља Милана: „Измирење између оца и сина, јер то неминовно иште интерес династије Обреновића“. Раскраљ Милан и ради на томе. Из Берлина добијамо брзојавну вест, да гетинске новине „Göttinger Zeitung“ јављају, како је раскраљ Милан пристао, да призна брак свога сина, и вољан је да се врати у Србију. Преговоре у тој ствари води српски конзул у Б.-Пешти Ђорђе Барловац.

Кореспонденција „Хунгарија“ доноси вест, да је краљ Александар већ у начелу вољан да види што пре свог оца у Србији и да ће му и опет поверити главну команду над војском. Тај лист јавља, да је раскраљ Милан био у тој ствари у недељу у Будимпешти и примио је извештај генералног конзула Барловца. — Истина да је био раскраљ Милан са грофом Зичијем у Будимпешти, али да је већ ствар дотле дошла, не стоји. То је свакојако само још жеља извесних кругова. Да се на томе јако радило и ради, од стране раскраљеве, то је сигурно. Међутим из Београда јављају, страни листови, да се тамо ради на томе, да се раскраљу Милану одузме апанажа од 360.000 динара. Без сумње је и ова вест неистинита. — Ми све ово бележимо по дужности, а све те вести могу да нађу прођу и да поникну само за то, што је у Србији још једнако нерасчишћено стање и што се све једнако нешто очекује.

Да такво стање није погодно, јасно је И то баш сад, кад су и на Балкану и у другом свету тако јако заплетени односаји.

*

Зајам држави. Српска влада је закључила зајам од 2,000.000 динара са српском народном банком. Тим зајмом ваља да се исплате поручене нове пушке репетирке. На зајам у сребру, платиће држава банци 2% интереса под условом, да држава врати зајам у злату и то до 22. марта 1908. г. у месечним ратама од 30,000 динара.

Вести из места и са стране.

Шта је претходило женидби краља Александра? У париском „Тану“ има откровење, о коме се много говори и по Београду у посвећеним круговима. По томе је раскраљ Милан радио на томе, да се краљ Александар ожени са немачком кнегињом Александром Шаумберг Липе. (Кнегиња Шаумберг Липе је кћи Викторије, друге сестре немачког цара Вилхелма II и кнеза Шаумберг Липе) Кнегиња од Шаумберг Липе је протестанткиња, и „кућевна правила“ јој не пречe да пређе у православље. На овој је женидби радио раскраљ Милан преко срп. посланика у Берлину Милана Богичевића, и преко немачког посланика у Београду, Векер Готера. Било је уговорено, да кнегиња Александра добије од немачког цара годишњу ренту од једног милијуна. Но, краљ Александар био би дужан обвезати се, да приступи не само тројном савезу, но да потпише војену конвенцију, сличну оној, какву је потписао негдањи краљ Милан 1882 године. Тај се пројект разбио женидбом краља Александра са данашњом српском краљицом Драгом. Могуће је, да је тај пројект био раније саопштен руском отправнику послова у Београду г. Манзурову, јер се зна, да је Русија „кумовала“ изненадној женидби краља Александра. — Значајно је, да „Ст. Петерсбурске Вједомости“, орган руског министарства спољних послова доноси на угледном месту ову вест без примедбе.

Читуља. Катарина Матић, супруга г Петра Матића, трговца овдашњег умрла је после кратког ал тешког боловања, јуче, 22. августа у 4 сата после подне у 49. години свога живота. Опело ће бити данас, у четвртак 24. августа (6. септ.) о. г. у 3 сахата по подне у св. саборној цркви а за тим ће се на св. успенском гробљу у породичну костурницу предати матери земљи. Иза покојнице остало је деветоро сирочади. Вечна јој успомена!

Забава са дилетантском представом, игранком и томболом у Футогу. Пишу нам из Футога: „Српска добротворна женска задруга, приредила је у суботу 16. августа забаву са дилетантском представом, игранком и „јукстомболом“, уз пријатељско суделовање старо-футошке омладине. Чист приход намењен је конвикту у Н. Саду. Приказана је шаљива игра „Љубавно писмо“ од Трифковића. Није нам намера ником ласкати, али у хатар истине нека буде речено, да наши дилетанти заслужују највећу похвалу, тим више су за врло кратко време толико увежбали улоге да су „Љубавно писмо“ заиста прикладно и лепо одиграли. Шта више, неки од представљача и представљачица показали су мало и глумачке рутине, што је ретка појава код дилетаната. Једном речи представа је испала на опште задовољство. Наше дилетанткиње: Гђе Десанка Косанић, Јулка Станојевић, Анка Шијачка и господа Г. Шијачки, Ст. Бошњак, Л. Вукотић и Ж. Алексић показали су много воље и труда, који заслужују признање. Свагда одушевљене за сваку нашу просветну и хуману установу а овом приликом према цели ове наше забаве прионуше миле Српкињице како при приређивању томболе, тако и при продавању срећака. Наиме се одликовале: Гђце Војислава Витаса, Даринка Ковачевић, Верица Јовановић (Будаји), Стојана Марцекић, Смиљка Чупића, Анка Шијачка, Јулка Станојевић, Анка Рунић и Десанка Косанић. Руководили су их вредне, заузетне одборнице Гђа Лепосава Николићка, гђца Катица Поповић-Котур, и Сиилка Ћирлићка. Забава је била доста посећена. Гостију је било и са стране. Друштво је било анимирано. Но држимо да би забава још боље посећена била, да се нису неке мале несугласице у позивању на забаву десиле. Но у будуће надајмо се, да се тако што неће више дешавати.

Оставка белгијског краља. Из Брисела јављају, да су званично порекли вести о оставци краља Леополда. У прошлом месецу и сам краљ је порицао те вести, али се у пркос свему томе опет шире вести о краљеву одступању и веле, да је краљ у тој својој намери врло одлучан.

Румунско-бугарски спор. Овај спор се јако заоштрио. Бугари се грозничаво спремају у Рушчуку, Варни, Шумли и Видину и у североисточном делу Бугарске. Цео тај крај је, веле, прави табор. Румунски ратни бродови концентрисани су код дунавског ушћа а вице-адмирал Урсеану, прекинуо је на вишу заповест свој допуст и отишао у Констанцу. Број румунских ратних бродова је 28, на челу с крстарницом од 4800 тона, 60 топова. Осим тога има 60 државних дунавских једрењача, које су удешене по војнички и 15 реморкера. Предстоји, веле, велика демонстрација ратних бродова против бугарског спремања.

Дивљаштво једног официра. Трстански лист „Piccolo“ јавља, да је један обесни капетан сабљом ударио по глави једног војника тако, да је овај набрзо после ударца издахнуо. Иза покојника остала је удовица и троје сирочади. Било је у јужној Крањској близу села Рада. Ту се вежбала регемента јегера. Један резервиста замоли поручика, да му допусти, да се напије воде. Поручик допусти и војник пође на оближњи студенац. Кад то виде капетан, тако се разјари, да је у бесу своме слепо појурио за војником, који није ни слутио на своју несрећу, те га сабљом тако лупи по глави, да овај на мах паде мртав. Говоре, да је капетан умакао после тога, али су га ухватили и осудили. Осудили су га на неколико дана апса, а после тога га преместили на друго место.

Прилози на српско народно позориште. 1. Г. др Илија Вучетић, фискал „друштво за српско народно позориште“ у Новом Саду, приложио је још 200 круна у име даље своје чланарине. тако да му уплаћена чланарина сад исноси 750 круна. 2. Г. Душан Тодоровић, управитељ штедионице у Меленцима, уписао се за члана „друштва за српско народно позориште“ и исплатио је целу прописану чланарину од 100 круна. 3. Г Милан пл. Зака Бајшански, земаљски посланик у Сомбору, уписао се за члана „друштва за српско народно позориште“ са уплатом целе прописане чланарине од 100 круна. На свима овим родољубивим прилозима изјављује управни одбор „друштва за српско народно позориште“ своју најтоплију захвалност.

Велика крађа. Управа трстанске фабрике пиринча добије писмо без потписа. У том писму неко јавља, да се из фабрике краде пиринач на вагоне. Управа позове у помоћ полицију и после трагања дозна се, да је лопов Антоније Пинчин, повереник и да има читаву своју лоповску дружину. Један од тамошњих трговаца, који беше јатак, ухапшен је. Још није утврђено колика је штета, али већ до сад је оштећена творница са више од двеста хиљада круна.

Изгорело сиротиште. У прошлу недељу је букнула изненада ватра у сиротишту у Њиређхазу. Ватра се тако брзо ширила, да је набрзо сва зграда била у пламену. Са свију страна похиташе људи да спасавају сирочад. Међу тим унутри у здању беше неописан страх. Сирота деца су очајно запевала и вриштала и јурила тамо-амо. Више њих је од страха пало у несвест. Једва су их избавили и затим сместили у суседне куће. Доцкан увече је ватра локализована, али је међу тим скоро сва зграда пала као жртва пламена.

Чувају цара. Из Берлина јављају, да се тамошња полиција много стара за сигурност цареву. Ових дана су дошли полицаји у гостионицу „Unter den Linden“ (под липама) и ту су прегледали списак имена странаца и прибележили имена странаца, који су дошли из иноземства. Нарочито мотре на оне госте, што станују у собама, чији прозори гледају на улицу. У Штетину су пооштрили наредбу о пријављивању странаца и међу осталим наредили гостионичарима, да ови до осам сахата ујутру пријаве све госте, који стижу од седам сахата увече до шест ујутру.

Добар гост. Како нам из Маријенбада јављају, перзијски шах ће тамо остати до 20. о. м. п. р. Највише му се радују трговци јер троши силне паре на сваковрсне ствари — вели: да жели да га се сви сећају. Њему у почаст је сваки дан концерт, но много квари киша. У хотел Клингеру заузео је 40 соба У свити његовој су 30 мушких и три женске. — Број гостију у Маријенбаду је ове сезоне 23 хиљаде. До године ће почети да се зида овде руска црква. Само цар Никола поклонио је за градњу ове цркве 50 хиљада рубаља; од гостију је скупљено 12 хиљада рубаља.

Чудновато пријатељство. Гостима у Мирдушхалу пружила се прилика да посматрају врло чудновато пријатељство међу животињама. Лепо псето Неро има своју лепу ложницу, и домаћа „маца“ од једном се омаци у њој. Но како је врло слаба била, то није могла да загрева своје мале. Но одједном јој дође ненадна помоћ. Матора кока поче лепо да лежи на слепим мачићима и да их греје. Уклонила би се само онда, кад је дошла маца да надоји своје мале. Добри Неро непрестано је будио, стражарио да не би дошли непозвани гости и сметали коки и маци у њихову послу. И шта више, чим би какав и најмањи спор настао између коке и маце, Неро би стао међу њих, строго би их погледао, без да их дира. И за чудо спора би одмах нестало.

Куга у Глазгову се шири. Из Лондона јављају да се куга шири у Глазгову и да је прешла у Говал. Један дечко је у прошлу недељу умро од куге. У понедељак пак било је у Глазгову три нова сумњива случаја. По званичном извешћу има сад у болници 12 од куге оболелих и 86 сумњивих су под надзором.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

Стигли 23. августа.

Беч. Јуче је под председништвом владаревим била министарска седница, којој су присуствовали Голуховски, Калај, Сел, Кербер. Поговара се, да је ствар о распуштању сабора скоро већ решена.

Загреб. Владика Штадлер рекао је на католичком конгресу: Да су Босанци Хрвати и католици, и ако једни поричу ово а други оно.

Најновије вести.

Католички конгрес у Загребу. У понедељак био је католички конгрес у Загребу. Било је, кажу, до 1000 особа међу њима 500 госпођа на галерији. За председника је изабран гроф Кулмер. На крају првог састанка предложио је председник конгресу две резолуције и молио је конгрес да их прими без дебате. Резолуције гласе:

I. Хрвати католици уверени су да је св. оцу папи потребан засебан тераторијум и да ће се молити богу да ускори да до тог дође.

II. Конгрес се нада, да ће се католичким Хрватима признати повластица: „да могу службу вршити старо-словенским језиком и старо словенским писмом“, добротом св. столице не само уздржати но и проширити.

На конгресу су били бискупи Дворшак, Стадлер, Рапац унијатски бискуп Дрохобецки и др. Бискуп Штросмајер дошао је касније и држао је на крају седнице говор, у ком се сетио папе, свештенства, световњака, па је прешао на жене. Једна жена је довела човечанство до несреће (Ева) а друга жена је човечанство спасла (Дјева Марија). Богобојажљива жена је свештеница божја. Поштујмо жену и гледајмо да васпитамо добре матере.

Трговина.

НОВИ САД, 23. авг. 1900. год. Пшеница прве каквоће фор. 7·——— н. Пшеница средња фор. 6·70—80 н. Пшеница лакша роба фор. 6·50—60 н Наполица ф. 6·——— н. Јечам нови ф. 5·10—20 н. Зоб фор. 4·60—70 новч. Кукуруз у зрну фор. —·— стари фор. 5·80—6· —— нови у клипови фор. ———

Маст 52 фор. Сланина сува 52 фор. дебела паљена 54 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	32—33 нов.	живе
„ средњи . .	30—31 нов.	мере
„ лаки . . .	28—29 нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци .	25—30 нов. по клгр.
Јагњци	——— фор по пару.
Овци .	——— фор. по пару.

Стање воде под Новим Садом.

22. августа било је	2·04 мет.
23. августа било је	1·98 мет.

Званичне забелешке будимпештанске берзе.

21. августа (3. септембра) 1900.

Пијаца је данас врло мртва била. Продато је на 25.000 метерценти. Цена је пала од 5—7 филира.

Пшеница банатска, нова, каквоћа по хектолитру од 76· до 78· цене од 50 килограма од 7 кр. 30 пот. до 7 кр. 60 п. потиска нова, каквоћа по хектолитру од 76 до 80 цена од 50 килограма од 7 кр. 30 пот. до 7 кр. 60 п.; пештанска, нова, каквоћа по хект. од 76 до 80, цена од 50 килограма од 7 кр. — пот. до 7 кр. 60 п.; бачка, нова какв. по хкл. од 73 до 75, цена од 50 кр. од 7 кр. 05 п до 7 кр. 40 п.

Раж, нова цена од 50 кгр. од 6 кр. 70 п. до 6 кр 95 пот.

Јечам, за пићу од 50 кгр. од 5 кр. 50 п. до 6 кр. 10 п

Зоб, цена од 50 кгр. од 5 кр. 50 п. до 5 кр. 70 п.

Кукуруз стари, цена од 50 кгр. од 6 кр. 20 п. до 6 кр. 45 п.

Репица, цена од 50 кгр. од 13 кр. 50 пот. до 14 кр. — пот.

Проја, од — кр. — п. до — кр. — п.

Маст, 50 кгр. 59 кр. — п. до 59 кр. 50 п.

Сланина, 49 кгр. 50 кр. — п. до 50 к. 50 п.; сушена — кр. — пот. до — кр. — п.

Шљиве, босанске 50 кгр. од кр. — п. до — кр. — п.; славонски пекмез 50 кгр. — кр. — п. до — кр. — п. српски пекмез 18 кр. — п. до 18 кр. 50 п.

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи.

Дукати	11 кр. 44 п
Наполеондори (20 франака)	19 кр. 29 п.
Угарска златна рента (од 100 круна) . .	115 кр. — п.
Угарска крунска рента	90 кр. 65 п
Аустријска златна рента	116 кр. 90 п
Немачке државне марке (од 100 мар.) .	118 кр. 02 п
10 фунти стер. (мењачки курс у Лондону)	242 кр. 5 п.

РАДИ ОГЛАСА.

ВЕЛИКИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР

„Р А Д“.

Јављам поштованим српским трговцима и свима онима, који хоће да објаве и препоруче своју робу, да се у велико штампа календар „Рад“, што га издаје **„Рад“, деоничарско друштво за издавање српских књига и новина у Руми.**

Овај календар растуриће се у много хиљада примерака, те ће веома згодан бити за оглашивање. — Календар ће изаћи на великој четвртини.

Простор једне стране за огласе овом календару изнеће у дужини 24 сантиметра, а у ширини 16 сантиметара, те према томе цене су огласима:

Простор од једне 1/1 стране	20 ф	= 40 кр.
„ „ „ 1/2 „	12 ф.	= 24 кр.
„ „ „ 1/4 „	7 ф.	= 14 кр.
„ „ „ 1/8 „	4 ф.	= 8 кр.

Ко жели, да му оглас уђе на што угледнијем месту, нека га изволи што пре послати потписаноме у Нови Сад.

Нови Сад, августа 1900.

Коста Лера,
главни повереник деон. друштва „Рада“.

448 1—2

ПОЗИВ.

Пошто високо кр. уг. министарство унутрашњих послова, од потписаног одбора захтева, да се рачун о прилозима на сантовачку цркву чим пре надлежном месту поднесе — то потписани одбор моли, како црквене општине, тако и појединличности, којима је табак за прилоге сво једобно послат био, — да исте табаке, било са прилогом, било без прилога, овом одбору чим пре пошаљу.

У Сомбору, 21. авг. (3. септ.) 1900.

ОДБОР ЗА ЗИДАЊЕ СРП. ЦРКВЕ У САНТОВУ.

ОГЛАСИ.

449 1 1

СТЕЧАЈ.

Решењем одборске седнице „Добротворне Задруге Српкиња Сомборкиња“, држане 19. августа (1. септембра) о. г. отвара се из интернатског фонда алумнеум за сиромашне ученике и ученице српских учитељских школа сомборских.

Питомци и питомице ове установе имаће по цену од 10 круна месечно ручак и вечеру.

Таквих места установљује се за сада 15 за мушке и 15 за женске.

На та места отвара се овим стечај до 15. септембра о. г. (по новом календару).

Молбенице треба поткрепити школском сведоџбом и сведоџбом сиромаштва, а упутити их професорском збору српских учитељских школа сомборских.

Осим ових места слободно је свакоме ученику и свакој ученици срп. учит шк уживати пробити горње установе по уплату целе чланарине од 20, словом двадесет круна месечно.

Из одборске седнице „Добротворне Задруге Српкиња Сомборкиња“ држане у Сомбору 19. августа (1. септембра) 1900.

Јован Живојновић, перовођа. Катинка Вукичевић, начеоница.

ЗА МОЈУ ЕКОНОМИЈУ

требам

ГАЗДУ

који ће по моме налогу све земљоделске послове обављати, — остале млађе надзиравати. — Понуде са условима ваља упутити на земљепоседника

КОСТУ ГЕОРГИЈЕВИЋА,
у Сомбору.

441 2—2

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

ГАВРЕ Ј. ПОЛИТА

У НОВОМ САДУ

треба помоћника. Захтева се, да је добар продавац, вичан намештању излога, знање српског, мађарског и немачкоо језика. — Ступити може одма

450 1—3

Мануфактурна и мешовита радња

А. МИЛАНКОВИЋА И СИНА

У ДАЉУ

потребује помоћника, који осим српски још немачки и мађарски говори.

445 2—3

Хемијски завод крал. угар. универзитета:

KRISTÁLY.

Планински извор

СВ ЛУКИНОГ КУПАТИЛА

У БУДИМПЕШТИ

јесте ванредно чиста, двоструко-угљено кисела

МИНЕРАЛНА ВОДА.

Добија се у шпецерајским трговинама, гостионицама и ресторацијама на жељ. станицама.

У НОВОМ САДУ:

17—25 324 код г. г.

Стојановића и Радовановића,
шпецерајској и деликатесној трговини

НА ЗНАЊЕ.

Част ми је славним српско-православним црквеним општинама и пречасним г. г. свештеницима учтиво јавити, да сам моју

* ТРГОВИНУ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ *

у кући г. Ђорђа Ивковића у Дунавској улици у близини новосадског кр. судбеног стола сместио.

Најглавнија задаћа ће ми бити, да моје п. н. муштерије са најизврснијом робом, крај солидне послуге и најумеренije цене, што боље задовољим.

Начело је моје, да п. н. публику са незнатном ценом ове или оне робе, не обмањујем, као што то, на жалост, чине несрпске трговине ове струке, него ми је као Србину — циљ, да са савесним и поштеним руковањем трговине своје, себи и радњи својој извојујем поверење и симпатију како код славних српских православних општина, тако и код пречасних г. г. свештеника и српске публике, те из разлога ових, молим, да ме са поверењем својим припомогну, да тежњу ову своју што пре постигнем; па сам уједно слободан на неколико од главније робе, које на стоваришту у богатом избору имадем, упозорити и најтоплије препоручити, као на пр.:

Одежда (светих)
Одежда (црних)
Неба
Литија
Црквених барјака
Стихара
Круна венчаница
Евангелија
Крстова ручних
Крстова за трапезу
Рипида
Кадионица
Свећеника (чирака)
Путира
Завеса

Кандила
Дискоса
Лажница
Копја
Школских барјака
Пјетохлебница
Кивота
Полеља
Дуплира
Сасуде за св. причести болнима
Сасуде за крштење деце
„ „ миропомазање
Свећарских икона
Целивача икона.
Простирача

Све иконе наших светаца, **рађене масном бојом и слободном руком на платну, лиму и дрвету** за иконостасе и целивање; **икона руских, кованих од бакра и гвожђа, позлаћених и посребрених; плаштаница** израђених по чисто српско-православном типу и **велики избор историчних слика** од најбољих вештака те струке.

Уједно се препоручујем славним српско-православним црквено-школским општинама за израду СВИХ ПОЗЛАТАРСКИХ ПОСЛОВА; као: **целокупног иконостаса и Христових гробова,** а већ постојеће **иконостасе, иконе, окове на св. Еванђелијама** примам и израђујем као ново.

За преч. г. г. свештенике доње и горње **хаљине, шешире, ћеленуше, појасеве, манторосе, камилавке и панакамилавке.**

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова на повиш поднашам сваковрсне мустре, робу, цртеже и предрачуне на углед и избор лично, о своме трошку, без да је дотичан обвезан трговину учинити.

Поруке обављам брзо и тачно, јер ми је стовариште снабдевено са свима горенаведеним предметима. Ја се као Србин надам, да је ближи свој своме, него да се потпомажу туђа и страна слична подувећа, па у толико пре и са већим пожртвовањем извићи ћу свакој мојој поштованој муштерији на сусрет и задовољићу је у сваком погледу. Молећи за штоване поруџбине и поверење јесам

С особитим поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ,

НОВИ САД.

447 1—3

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду